

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Epistolarvm Innocentii III. Romani Pontificis Libri Vndecim

Innozenz <III., Papst>

Parisiis, 1682

Praefatio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-20006

PRÆFATIO.

INNOCENTIUS III. Pontifex Romanus, ut erat vir alti & providi ingenij, jam ab ipsis sui pontificatus initijs statuit pro more illorum qui ante eum sedem apostolicam tenuerant in regestum suum referre, non solum epistolas suas, sed etiam eas quæ ad ipsum scribebantur de majoribus causis, ac præterea graviora negotia quæ sub auctoritate sedis apostolicæ gerebantur in provinciis & regnis Christi religionem colentibus, ut videmus in ista epistolarum ejus collectione. Neque enim ampliori probatione indiget ista observatio. Sanè multum intererat reip. Christianæ ut illa cogitatio intraret in animum tanti viri, cum ea ratione ad nos multa illustria antiquitatis ecclesiasticæ monumenta pervenerint quibus haud dubiè careremus absque illa Innocentij providentia. Dolendum tamen est ita indiligenter tractatum esse hoc negotium ut non solum ab uno, quod maximè necessarium ac utile videbatur, confectum non fuerit, sed præterea ita oscitanter ac supinè in illud incubuerint collectores ut nullum ferme ordinem in eo opere digerendo servaverint. Quod ut lectori melius liqueat, explicanda sunt ista per partes.

Primò enim à diversis personis compositam fuisse istorum librorum collectionem satis, ut reor, ostendit vetus nota apposita in veteri exemplari post epistolam CCLXI. libri XI. ubi sic legitur: *Villelmus Scofer Constantiensis diocesis scribit undecimum librum.* Nam si unus idemque homo omnes scripsisset, inutile erat admonere hunc librum à Germano illo scriptum fuisse. Porrò non alium fuisse horum regestorum consarcinatorem quàm ipsos scribas hinc etiam evincitur quòd admodum indiligenter & absque ullo ferme ordine, ut antea dixi, epistolas Innocentij descripserunt, quòd pleraque omiserunt quæ sunt majoris momenti quàm bene multæ quæ nunc extant in regesto, quòd quasdam locis non suis repo-

P R Æ F A T I O.

fuerunt & in libris non fuis, quòd interdum unam eandemque epistolam bis in eodem libro, denique quòd sæpe neglexerunt adnotare diem & locum datarum epistolarum. Ista quis per se satis intelliget inter legendum, adeoque sufficit ita semel admonuisse. Sed tamen prætermittendum non est magnam fuisse vel incuriam vel inscitiam Willelmi Scofer, qui omisit initium epistolæ CLXX. libri XI. eoque modo effecit ne quis scire possit quænam fuerit Ecclesia illa quam Alexander III. contulerat cuidam Cardinali, quam verò Archiepiscopus Beneventanus pertinere contendebat ad suam donationem. Atqui res ista, cùm præsertim utilis esse posset hæc epistola, si integra data fuisset, ad præcidendam viam litibus, omitti non debuerat. Porrò quæ sequuntur epistolæ post epistolam CCLXI. ejusdem libri undecimi, eas valde puto non esse istius libri, sed huc ab aliquo studioso translatas ex antiquis collectionibus Decretalium, ut vacantes paginae implerentur. Istud collegisse mihi videor ex eo quòd nota illa quam supra retuli ex fine libri XI. antecedit epistolam CCLXII. quæ illic est mutila, & quòd omnes istæ posteriores epistolæ reperiuntur in corpore juris, tum etiam quòd epistolæ CCLXVIII. & CCLXXII. certò sunt libri decimi, ut illic observatum est. Denique epistola CCLXII. ejusdem libri undecimi, quæ illic legitur absque nota loci & temporis, pertinet omnino ad librum duodecimum; ut colligitur ex capite *Requisisti*, quod illic constituit epistolam quinquagesimam octavam. Vnde etiam deprehendere possumus indiligentiam illius qui duodecimum librum confecit; quandoquidem unicum tantum caput descripsit egregiæ illius epistolæ, & id quidem absque inscriptione. His de causis supersedere poteramus editione harum epistolarum absque ullo incommodo rei canonicæ; sed cùm illas invenissemus in veteri codice positas ad calcem libri undecimi, eas suppressere nobis religio fuit.

Insignis est difficultas in libro decimo, quam dissimulare non licet. Certum est enim Indictionem decimam concurrere cum anno decimo pontificatus Innocentii. Et tamen in libro decimo, quoties Indictio ponitur in epistolis anno illo datis, toties occurrit nona, quam constat decimam tum fuisse. Quare cùm anno MDCLXXIV. lis de jurisdictione esset inter illustrissimum Episcopum Aurelianensem & Canonicos sancti Aniani, isti verò epistola quadam Innocentij, quæ est XCv. libri decimi, uterentur ad probandam exemptionem suam à jure episcopali, vir celeberrimus & istarum rerum peritissimus, qui in ea causa partes regias egit, non dubitavit asserere eam epistolam esse manifestè falsam; quia
ipfi

P R Æ F A T I O.

ipsi certò constabat, uti verum est, Indictionem decimam fuisse eo tempore quo epistola illa data est. quod videtur esse signum certissimum falsitatis. Quamquam in authentico illius epistolæ, quod Canonici illi penes se habent, tum etiam in regeſto, diſertè poſita est Indictio nona, tum etiam in ceteris ejusdem anni epistolis. Immo in epistola ſcripta ad Priorem de Samburgerijs, quam vir clarissimus Nicolaus Camuzatius primus omnium in lucem emisit, quamque nos recudimus in calce tomi ſecundi, Indictio nona conjungitur cum anno incarnationis dominicæ MCCVII. & decimo pontificatus Innocentij. Vnde colligi certò potest invaluisse hunc errorem per totum annum decimum inter ſcriptores apostolicos; adeoque hinc concludi debet signum illud non esse suppositionis, cum contrà falsitatis argumentum esse nunc videretur si quæpiam epistola illo anno data reperiretur per Indictionem decimam. Contrario illi errore poſuerunt Indictionem XI. pro IX. in epistolis CXCII. & CCV. ejusdem libri decimi.

Vetera regeſtorum Innocentij exemplaria non extant omnia in uno eodemque loco. Priores novem libri habentur Romæ in armarijs apostolicæ ſedis, tres ſequentes habebat illustrissimus vir Franciscus Bosquetus Episcopus Monſpelienſis, quatuor verò qui deinceps ſequuntur diù conſervavit bibliotheca collegij Fuxenſis. Tres ultimi aut perierunt, aut adhuc latent in angulis bibliothecarum.

Raynald. an.
2214. 9. 32.

Prima epistolarum Innocentij editio, quæ duos tantum priores libros complectitur, prodijt Romæ anno MDXLIII. opera viri nunquam ſine laude nominandi Gulielmi Sirleti, tum quidem doctissimi Cuſtodis bibliothecæ Vaticanæ, poſtea verò amplissimi Cardinalis; cui quantum debeat univerſa Eccleſia ſatis ſciunt qui has noſtras literas tractant, ut neceſſe nobis non ſit heic illius encomium enarrare. Secundam eorundem librorum editionem emisit Maternus Cholinus typographus Colonienſis anno MDLXXV. tertiam triennio poſt ſocietas typographorum Venetorum. Et hæc quidem tantum ſuperiore ſeculo vulgata, donec is quem ſuprà nominavi Bosquetus, quamquam juvenis admodum, incensus tamen amore epistolarum Innocentij, cum libros quatuor antea ineditos reperisset Tolofæ in bibliotheca collegij Fruxenſis, eos ſub prælum miſit anno Domini MDCXXVII. ac demum emisit anno MDCXXXV.

Quantum hinc utilitatis acceſſerit Eccleſiæ univerſæ, quantum juris canonici & hiſtoriæ eccleſiaſticæ profeſſoribus, qui antea dolebant tanti Pontificis epistolas non haberi niſi decurtatas &

P R Æ F A T I O.

absque nota temporum quibus scriptæ fuerunt, vel me tacente omnes intelligunt. Itaque cum necessitas studiorum meorum me traxisset ad lectionem librorum quos vocant Decretalium, videremque quantam illic personam sustineret hic Innocentius, quam porrò jucundum esset istarum rerum amatoribus si epistolæ ejus illis darentur integræ quæ in Decretalium libris habentur tantum per partes, statui mecum nova editione donare sex libros à Sirleto & Bosqueto publicatos, tum ceteros quoque conquirere. Ergo pluries Romam scripsi ut tertium & ceteros hinc habere possem. Sed id totum frustra fuit. Partem tamen libri quinti, quo hæctenus carebamus, habui beneficio viri doctissimi Jacobi Augusti Chevanei Advocati Divionensis; cui eo quoque nomine non parum debent literati omnes, cum in libro illo nonnullæ sint epistolæ magni momenti. Tertij defectum quodam modo supplevimus ope vetustæ collectionis quam ex tribus primis epistolarum Innocentij libris confecit Rainerius Diaconus & monachus Pomposianus, quam verò nos invenimus in bibliotheca monasterij sancti Theodorici Remensis. Sanè non vidimus vetus exemplar ex quo expressa est editio duorum priorum librorum, neque Fuxense, unde accepti sunt quatuor libri à Bosqueto editi; sed horum loco usi sumus vetustissimo codice MS. bibliothecæ Colbertinæ, in quo extant tituli & inscriptiones epistolarum quæ in sex illis libris continentur. Qui quidem codex nobis multum profuit ad tollenda menda aliquot insigniba quæ extrabant in superioribus editionibus.

Nunc ergo, præter libros illos quos diximus, editionis honore donamus etiam decimum, undecimum, & duodecimum, nunquam antehac editos; quos nobis subministravit, ut antea significavi, illustrissimus ac doctissimus Episcopus Montspeliensis Franciscus Bosquetus. Damus etiam regeſtum de negotio imperij, acceptum è codice CCCXV. bibliothecæ Vaticanæ, eo ipso nimirum quo usi sunt clarissimi scriptores annalium ecclesiasticorum Abrahamus Bzovius & Odoricus Raynaldus. Nos tamen non habuimus ex codice Vaticano, sed ex bibliotheca Celsissimi Principis & doctissimi Præſulis Ferdinandi Furstenbergij Episcopi Paderbornensis & Monasteriensis: qui cum ex literis clarissimi & eruditissimi viri Hermannij Coringij intellexisset incumbere me novæ editioni epistolarum Innocentij III. ac valde optare eos libros qui extrabant in bibliotheca Vaticana, regeſtum hoc, quod ille Romæ positus in usum suum describi fecerat, ad me pro sua eximia in literas & earum professores inclinatione misit cum epistola quam heic subijcio.

Epist. an. 1199.
§. 22. 23. 3107.
§. 1. 1208. §. 1.
Raynald. an.
1200. §. 22.
1202. §. 26.
1204. §. 48.

P R Æ F A T I O.

FERDINANDVS EPISCOPVS ET PRINCEPS

Paderbornensis, Coadjutor Monasteriensis, S. P. D. Cl. viro

Stephano Baluzio Canonico Remensi.

EX quo Hermannus Conringius certiore me reddidit, Vir clarissime, te epistolas Innocentij III. Pontificis nullis hætenus typis editas vulgaturum, summopere desiderare codicem literarum quas memoratus Pontifex tempore Ottonis IV. Cesaris & Philippi Suevia Ducis de imperio nostro decertantium ad diversos Reges & Europa Principes dedit, & ego Alexandri VII. P. O. M. intimus Cubicularius olim Romæ describendas curavi & diligenter recognovi, optavi continuo occasionem quam illustrissimus Verjusus Christianissimi Regis ad Germania Principes Legatus, perquam mihi familiaris, modò hic præsens, offert, hunc codicem tutò ad te mittendi, ut eruditos ingenij tui labores hoc saltem munere adjuvarem atque excitarem. Cogitavi quidem antehac ipse has epistolas Notis illustratas publicare; sed gravioribus reipub. curis distractus, tibi, Vir doctissime, hanc modò provinciam do. Vbi codice meo quantum libuerit usus fueris, eum cum tuo commodo nobis restituas velim. Vale, & illustrissimo hero tuo D. Colberto mea defer officia cum salute plurima. Paderbornæ VI. Id. April. MDCLXXII.

In eo igitur regeſto ſive libro continentur epiſtolæ quas Innocentius III. ad diverſos ſcripſit occasione ſchiſmatis quod tum erat in imperio Germanico, tum etiam eæ quas alij ad illum de eodem negotio ſcripſere. In quo illud in primis obſervandum eſt, nullam ex his epiſtolis extare in libris epiſtolarum qui per annos pontificatus digeſti ſunt: quia Innocentius, jam ab initio prævidens hanc cauſam varios ac multiplices eventus habituram, conſtituit peculiarem iſtius magni negotij collectionem facere. Nos tamen, quia regeſtum illud non habebamus eo tempore quo ſecundus liber reſuſus eſt, in illum conjecimus priores duas epiſtolas libri de negotio imperij, quas inveneramus in annalibus eccleſiaſticis Odoſici Raynaldi, & ad librum ſecundum pontificatus pertinere conſtabat. Ceterum licet in nonnullis epiſtolis hoc regeſto contentis, quæ à viris clariffimis editæ ſunt, Epiſcopus Oſtienſis qui in Germaniam miſſus eſt cum Leone Cardinale ſanctæ crucis vocetur Hugo, itaque etiam interdum ſcriptum ſit in exemplari quo ego uſus ſum, conſtanter tamen Hugolinum vocavi, quia certum eſt illi hoc nomen fuiſſe. Quod admonere viſum eſt, ne quis me malæ fidei inſimulet.

P R Æ F A T I O .

Ne quid verò, quantum ad meam curam attinet, huic editioni deesset, addidi gesta Innocentij III. scripta ab auctore illorum temporum, eadem sanè quæ illustrissimus Episcopus Monspeliensis olim ediderat ex codice MS. collegij Fuxensis, sed multò meliora. Ad ea autem emendanda usus sum duobus antiquis exemplaribus; quorum unum extat in bibliotheca regia, aliud nobis exhibuit humanitas illustrissimi viri Caroli Mauritij Tellierij Archiepiscopi Remensis. Vfus præterea sum exemplo quod vir celeberrimus & alter historiæ nostræ parens Andreas Duchesnius manu sua descripserat ex veteri codice MS. Ecclesiæ Podiensis, qui multis in locis præstat reliquis duobus.

Præterea in gratiam studiosorum juris canonici adnotavi in margine eas epistolas quæ sunt in corpore juris; & ut facilius inveniri quæque possit, earum elenchum alphabeticum posui post hanc præfationem. Porrò in epistolis illis emendandis usus sum duobus antiquis codicibus MSS. uno bibliothecæ Colbertinæ, altero monasterij sancti Albinii Andegavensis. In primo continentur tertia, quarta, & quinta compilationes Decretalium; in altero tertia tantum.

Constitueram olim Notas edere ad loca quædam istarum epistolarum illustriora aut difficiliora; sed penuria otij factum est ut mutarem consilium.

In fine necesse visum est veniam tarditatis deprecari, quòd opus ante quindecim annos inceptum, tam serò exit in lucem. Multæ fuerunt occasiones quæ me coëgerunt supersedere hoc labore, præcipuè verò quia diù expectavi exemplaria librorum bibliothecæ Vaticanæ: qui si darentur in vulgus, maximam lucem afferrent historiæ ecclesiasticæ illorum temporum, multùmque conducerent ad ostendendam magnam quæ tum erat Romani Pontificis auctoritatem.

Vale, lector, & piis Innocentij manibus bene precare.

